

Вавілова Г. В.,
Жулківська А. М.

Київський національний економічний університет

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ФАКТОР ОРГАНІЗАЦІЇ УСПІШНОГО НАВЧАННЯ

Стаття висвітлює необхідність прозорості та об'єктивності оцінювання знань, яке є не лише перевіркою знань та навичок студентів, але й важливим засобом регулювання багатьох показників навчального процесу.

Ключові слова: контроль та оцінювання знань, модульно-рейтингова система навчання, пізнавальна мотивація, соціальна мотивація, професійна мотивація.

Важливе місце в практиці роботи вищої школи займає оцінювання знань студентів, яке є не лише перевіркою знань та навичок студентів, але й важливим засобом регулювання багатьох показників навчального процесу.

Найбільш загальними показниками ефективності навчального процесу є цілі навчання та виховання, а також ступінь їх досягнення в процесі навчання.

Під контролем та оцінюванням знань мається на увазі сукупність дій, яка дає змогу виявити якісно-кількісні характеристики результатів навчання та оцінити яка частина програмного навчального матеріалу засвоєна студентами. Вищезазначені показники також є оцінкою результатів ефективності роботи викладача.

Бали успішності та кількість пропущених занять необхідно регулярно висвітлювати на сайті університету, що дасть змогу студентам та їх батькам мати вільний доступ до результатів навчання студентів. Прозорість, щодо оцінок, має суттєво підвищити мотивацію, зацікавленість та відповідальність студентів. Про можливість відслідковувати результати навчання необхідно повідомляти батьків офіційно.

Оцінювання знань – складне поняття і, на жаль, у певній мірі, за визначенням, може бути суб'єктивним. Так, оцінка на іспиті, як підсумок всієї роботи студента, чи навіть 50% його роботи, може мати суб'єктивний характер. Тобто, робота студента протягом семестру дає більш точну оцінку його знань і навичок. Наприклад, великий розрив між поточними оцінками та оцінкою на іспиті може вказувати на певні недоліки в системі оцінювання.

Для усунення цих недоліків необхідно активно застосовувати всі можливості модульно-рейтингової системи, яка передбачає безперервний поетапний контроль успішності студентів протягом семестру та всього періоду навчання у вищій школі. Вся концепція рейтингової системи контролю знань побудована на засадах гуманізації освіти, активізації людського фактору, демократизації процесу навчання. При цьому робочі програми дисциплін, що вивчаються, формуються викладачем у вигляді

блоку логічно-закінчених модулів. Кожен студент переходить від модуля до модуля по мірі засвоєння матеріалу і проходить етапи початкового, поточного та підсумкового контролю оцінювання знань. Підсумковим контролем знань з дисципліни є іспит, який з урахуванням отриманих студентом балів дає більш об'єктивну оцінку успішності студентів.

Підсумкова оцінка має враховувати вимоги до майбутніх фахівців, що передбачає, по-перше, достатній рівень теоретичної підготовки; по-друге, опанування розвинутим комунікативним інструментарієм; по-третє, практичну підготовку.

Викладачу надається право встановлювати кількість модулів, кількість контрольних перевірок, використовуючи різні форми контролю, але при цьому необхідно забезпечити відповідність витрат навчального часу на проведення контролю знань студентів відповідно до встановлених норм відведених на такий вид роботи.

Для підвищення мотивації, у ролі заохочення, пропонується таке:

– якщо студенти мають найвищий рівень успішності, тоді вони звільняються від тематичної контрольної роботи, отримуючи при цьому творче завдання або завдання проблемного характеру;

– студенти, які значно покращили свої знання і свій рейтинговий рівень, отримують завдання, які надають їм змогу ще більше підняти свій рейтинговий рівень;

– за наявності суперечної оцінки за семестр, оцінка ставиться на користь студента.

За основу необхідно брати такі оціночні критерії навчального процесу: успішність, домашні завдання, інформаційна активність, участь у вивченні нового матеріалу, закріплення вивченого матеріалу, пропущені заняття, запізнення та пропуски (без поважної причини) та самостійну роботу студентів.

Самостійна робота студентів є не лише одним з видів роботи студентів, але й способом виховання особистості. Такий вид роботи пов'язаний з певними труднощами, оскільки не всі студенти виявляють бажання та свідомість для організації власної самостійної роботи, тому викладачеві доцільно розділити самостійне завдання на частини та встановити строки для її виконання. Студенти повинні знати чіткі критерії оцінювання такого виду роботи, це буде не тільки їх стимулювати, але й підкреслювати основні аспекти, що оцінюються. Зазначені критерії необхідно включити у зміст програми з дисципліни. Самостійна робота повинна виконуватись студентами лише під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Можна використовувати різні форми самостійної роботи на вибір студента. Наприклад, робота над підручниками, навчальними посібниками, з

документами, виконання різноманітних вправ, написання творів та переказів, підготовка доповідей, наукових повідомлень, переклад спеціальної літератури, виконання різноманітних індивідуальних завдань. Під час підготовки завдань для самостійної роботи викладач повинен враховувати індивідуальні творчі здібності студента.

Наприклад, виконуючи завдання у формі підготовки наукової статті чи участі у науковій студентській конференції, студенти отримують можливість підключатися до виконання науково-дослідних робіт, які є головними напрямками в процесі становлення їх дослідницьких навичок і вмінь. Завдання з огляду літературних джерел з конкретної тематики обирають студенти під керівництвом викладача, що надасть змогу засвоєння навчального матеріалу з урахуванням останніх досягнень у професійній сфері, викладених у додатковій літературі (монографії, статті, журнали, тези наукових конференцій), посилення комунікативного зв'язку з однокурсниками, отримання їх схвалення щодо вивчення зарубіжних економічних публікацій.

Таким чином самостійна робота дає змогу студенту, використовуючи власний потенціал (мотивація, індивідуальні здібності, характер, рівень підготовленості тощо), розробити з викладачем індивідуальну стратегію навчання відповідно до модульного контролю для набуття необхідної кваліфікації за обраним фахом.

Узгодження різних видів самостійної роботи студентів з найбільш значущими мотиваціями їх діяльності, що відповідають профілюючій спеціальності, обумовлює відповідальне ставлення до виконання навчальних завдань, мобілізує їх творчий потенціал та позначається на підвищенні ефективності засвоєння навчального матеріалу.

Внесення духу суперництва та конкуренції, які закладені в природі людини, знаходить оптимальний вихід у добровільній формі, яка не викликає негативної, а, головне, стресової реакції. Розвиток елементів творчості, самоаналізу, підвищення інтелектуальних резервів особистості, обумовлених підвищеною мотивацією студентів, готує підґрунтя для поступового стирання жорстких дистанційних меж між викладачем та студентами.

Рейтингова оцінка успішності надає можливість показати викладачам та студентам дійсну картину стану процесу навчання, що в свою чергу надасть можливість провести корекцію процесу навчання, спрогнозувати результати навчання, співвіднести стан навчальної успішності на початку навчання та в кінці.

Рейтингова система оцінки знань має такі переваги для студентів:
– дає змогу усвідомити систематичність та ритмічність роботи щодо засвоєння навчального матеріалу;

- чітко усвідомлювати систему формувати підсумкової оцінки;
- своєчасно оцінити якість своєї роботи щодо вивчення відповідної дисципліни, виконання всіх видів навчального навантаження до початку екзаменаційної сесії;
- поглиблено засвоювати навчальний матеріал, безперервно підвищуючи свій рейтинг протягом семестру;
- вносити протягом семестру корективи стосовно організації поточної самостійної роботи.

Рейтингова система оцінки знань також має такі переваги і для викладачів:

- надає змогу раціонально планувати навчальний процес та стимулювати роботу студентів;
- мати об'єктивну оцінку засвоєння навчального матеріалу;
- своєчасно вносити корективи стосовно організації навчального процесу за результатами поточного контролю;
- точно та об'єктивно визначати підсумкову оцінку з урахуванням поточної успішності;
- забезпечити більш точну градацію оцінки знань порівняно з традиційною системою;
- рейтингова система не тільки знімає чисельні протиріччя під час контролю знань студентів, але й оптимально сприяє вирішенню проблем посилення мотивації у навчальному процесі;
- відображає динаміку успіхів та невдач у процесі навчання.

У процесі навчання студент психологічно має бути поставленим у такі умови, за яких на кожному семінарі оцінювання та контроль опанованого ним матеріалу будуть стимулювати його роботу та впливати на кінцеву оцінку його успішності. Це значно знизить стресову ситуацію під час контролю як для студентів, так і для викладачів, збільшить значення індивідуального та творчого підходу викладача, надасть можливість студенту самостійно оцінювати свої знання та здібності.

Але визначення рівня успішності студента майже на кожному занятті можливе тільки за умови певної допустимої кількості студентів у групі.

Оцінка результатів навчання традиційно використовується як засіб виховання, розвитку та навчання. Щодо вищої школи оцінка набуває кваліфікаційного значення, показує готовність студента до професійної діяльності та якість підготовки спеціаліста. У результаті студент отримує можливість побачити зміст і значення тієї чи іншої дисципліни в контексті своєї майбутньої професійної діяльності, що значно підвищить його мотивацію навчання.

Високий рівень мотивації є основним психологічним фактором, котрий збуджує інтерес до навчання, розвиваючи у студентів здатність самостійного

одержання знань. Мотивація складається з певної сукупності мотивів щодо досягнення успіху за рахунок набуття корисних знань, навичок та умінь. Для студентів властиві формування таких мотивацій: пізнавальна – інтерес до навчання, бажання набуття нових знань. Пізнавальні мотиви впливають на якість опрацювання та засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни. Соціальна мотивація – підвищення соціального статусу, посилення комунікативного зв'язку з викладачами і однокурсниками, отримання їх поваги, розширення можливостей і напрямів з працевлаштування; особистісного зростання – самореалізація студента як творчої особистості, розвиток самостійності мислення, формування здатності до самоорганізації, самовдосконалення; професійна мотивація – підвищення кваліфікації та професійного рівня.

Для ефективного використання мотиваційної складової навчання необхідно враховувати, що для студентів старших курсів характерна специфічна направленість пізнавальної та соціальної активності щодо рішення конкретних професійно орієнтованих задач.

Рейтингова система, яка є за своєю природою наскрізною, передбачає оцінювання в балах результатів, яких студент досяг на кожному етапі навчання. На основі отриманих результатів визначають рейтингове місце студента в групі, за спеціалізацією, за спеціальністю, на факультеті та ін. Якщо студент попередньо ознайомлений з терміном та умовами проведення модульно-рейтингового оцінювання та завданнями різних рівнів складності, він має можливість планувати навчання й обрати посильний для себе рівень навчання.

Рейтингова система оцінювання знань студентів, об'єднана з модульним контролем процесу навчання і систематичною роботою із сучасними засобами навчання, є оптимальним засобом стимулювання самостійної, творчої роботи студентів, а її реалізація сприяє не лише розвитку творчості студентів, а й дає змогу враховувати індивідуально-психологічні відмінності й особливості студентів з метою розвитку творчих можливостей кожного з них. Слід звернути увагу на той факт, що в основі рейтингової системи лежить поточний, проміжний за модулями та підсумковий контроль, саме цей факт впливає на вчасну корекцію навчальної діяльності студентів і, відповідно, на об'єктивність оцінювання.

Підготовка майбутніх спеціалістів повинна включати активну творчу науково-дослідну роботу, спрямовуватись на формування індивідуального стилю діяльності. Проте, інноваційні технології навчання у ВНЗ мають передбачати не тільки підвищення якості викладання, а й підвищення якості контролю за рівнем засвоєння знань, умінь і навичок студентами певного навчального матеріалу.

Цілі, зміст, методика навчання визначають рівень і результати

контролю, який охоплює весь навчально-виховний процес, різні аспекти роботи навчального закладу і означає вимірювання і оцінювання знань, умінь і навичок студентів. У навчанні контроль виконує такі функції: діагностична, навчальна, виховна, організаційна, розвиваюча, мотиваційно-стимулююча.

Вдале поєднання функцій контролю забезпечує впровадження модульної системи навчання та рейтингового оцінювання успішності студентів. Застосування модульно-рейтингової системи у навчанні істотно підвищує свідомість і активність усіх студентів, а також стимулює їх до систематичної роботи протягом усього періоду навчання.

Отже, проаналізувавши проблему мотивації студентів, з'ясувавши суть рейтингової системи та проаналізувавши навчальну успішність за допомогою рейтингової системи контролю та оцінювання знань, можна з впевненістю зазначити, що у сучасній вищій школі рейтингова система контролю та оцінювання знань забезпечує систематичну, максимально-мотивуючу роботу як студентів, так і викладачів.

Використана література:

1. Грызлов В. Качество образования: диалектика позиций и уровней // Высшее образование в России. – 2005. – № 5. – С. 25-28.
2. Диканская Н. Н. Оценочная деятельность как основа управления качеством образования // Стандарт и мониторинг в образовании. – 2003. – № 3. – С. 38-42.
3. Лушин П. В. Самостоятельная работа студентов или так ли близка Европейская перспектива // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 2. – С. 19-23.
4. Мерлин В. С. Лекции по психологии мотивов человека. – М., 1971.
5. Русских Г. А. Технология рейтингового обучения // Дополнительное образование. – 2004. – № 12.
6. Туркот Т. І., Осадчук І. В. Технологія самостійної роботи студентів // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 3(52). – С. 65-73.

ВАВИЛОВА А. В., ЖУЛКОВСКАЯ А. Н. Оценивание знаний студентов как фактор организации успешного обучения.

Статья освещает необходимость объективности оценивания знаний, которая является не только проверкой знаний и навыков студентов, но и важным средством регулирования многих показателей учебного процесса.

Ключевые слова: контроль и оценивание знаний, модульно-рейтинговая система обучения, познавательная мотивация, социальная мотивация, профессиональная мотивация.

VAVILOVA G. V., ZHULKIVSKA A. M. Assessment of students' knowledge as a factor of successful educational arrangement.

The article highlights the necessity of transparency and impartial assessment of knowledge and skills which serves not only as the control of knowledge but also as an important means of regulation of many indices of educational process.

Keywords: control and assessment of knowledge, module and rating system of education, cognitive motivation, social motivation, professional motivation.